

Nekoliko drugačna je Kostanjevčeva „Ella“, dasi tudi tu mrgoli pretiravanja in neverjetnosti. Vsa povest pravzaprav ni nič drugega, nego samo popis, kako podel poštar zapeljuje svojo ekspeditorico. Samo značaj ekspeditorice Elle je nekoliko verjeten, dasi jo je pisatelj nazadnje pahnil v prepad popolnoma po krivici in nasprotno njenemu značaju. Druge osebe so pa prav naivno dobre, ali pa prav satansko zlobne, tako da je oboje neverjetno. So nekatere jako lepe poteze v povesti. Obupna borba Elle proti izprijenosti je vsekakor nekaj zelo lepega; v celoti imamo vendar pred seboj jako zarisano sliko strahovito grdega življenja. V tej povesti se kaže, da pisatelj ni našel še ravnotežja v svojih literarnih nazorih. On hoče slikati življenje naturalistično, to se pravi grdo in odurno. A pri tem ima v sebi še toliko

Iz knjige življenja. II. zvezek. Josip Kostanjevec. Založil pisatelj. Tiskal R. Šeber v Postojni 1904. — Drugi zvezek Kostanjevčevih spisov nam kaže „življenje“ — a življenje v onem ozkem obzorju, katero je znano pisatelju. To obzorje je malomestno in sega od sodnika do davkarice in od diurnista do natakarice. Ako pride še kak častnik v to družbo, je že izreden dogodek, in vse je zbegano, zlasti ženske. Kostanjevec torej popisuje „življenje“ te družbe. To „življenje“ ima jako malo vsebine, je brez idej, brez dejanj in se vleče naprej leno in zanikrno. Moški krokajo, ženske pa opravljajo. V majhnih škandalčkih in intrigah te družbe se giblje pisatelj. Zgodilo se mu je pa pri tem, da je prišel na nekaj novega, skoro bi rekli, na veliko idejo, kakršna se redkokedaj utrne v tako malo duhoviti družbi.

Gospod Kostanjevec je zagledal v tej „eliti“ — zakaj „elita“ je ta družba in se ne sme onečastiti s kakim kmečkim slovenskim imenom — v tej „eliti“ je zasledil g. Kostanjevec vsa dokazila, da je naturalizem prava estetična smer.

V „Kotanski eliti“ nam to dokazuje. Da bi svoj nauk še bolj potrdil, nam jako prozorno namiguje, da je Kotanj — Postojna in da je izbral tamošnjo „elito“ kot dokazilni materijal za svojo tezo. Ali stoji „kotanska elita“ res tako nizko, ali jo je pa g. Kostanjevec nalašč še bolj ponižal, tega ne moremo preiskovati, ker se bavimo edino le z g. Kostanjevcem. Ta namreč brani moderne slovenske leposlovce, kateri popisujejo slovensko „elito“ sploh kot

jako izprijeno, in zlasti damam ne morejo pustiti dobrega imena. Oglasili so se kritiki, ki pravijo, da ti pisatelji ne slede toliko istini življenja, kolikor nagonom svojega srca, a gospod Kostanjevec nam zagotavlja, da imajo ti pisatelji prav; še več, on nam „ad oculos“ dokazuje, da so ženske ničvredne, da goljufajo svoje može vse vprek in da je neumen tisti mož, kateri še kaj idealnejše sodi o ženskem spolu. Priča — : kotanska elita!

Bivši profesor Traven je bil tak idealist, da je imel slovensko ženstvo za moralno in nepokvarjeno in da se je upal vzklikniti zaradi tega: „Slovenci smo narod, ki nikdar in nikdar ne sme dopuščati, da v njegovi idealni književnosti poganjajo enake strupene in kužne gobe, kakoršne se šopirijo v francoski književnosti“ (str. 96.) Za to predrznost ga je Kostanjevec

Cesta v Mukdenu.

naivnega talmi-idealizma, ki ga ne more spravi v sklad z naturalističnimi težnjami, da vidimo pred seboj slednjič čudno mešanico: na eni strani zmagujočega satana, na drugi strani pa uboge grlice, ki nimajo moči, da bi se ojačile do krepkega dejanja. Kostanjevčeva „ljubezen“ je na eni strani nekaj živalsko-grdega, na drugi strani pa nekaj mistično-sanjarskega. „Pride njegova ura“ (prim. str. 123.), pa je po njem — zaljubljen je, in ni mu več pomoči. To gre tako hitro in nenadoma pri Kostanjevcu, da čas in prostor ne igrata nobene vloge. In „s tistim trenutkom začne živeti“ (str. 101.).

Cankar je vsekako globlji talent kakor Kostanjevec, a ta se drži vsaj zunanje oblike povesti in piše stvari, ki se dajo brati. Sicer pa v letošnjem zvezku „Knezove knjižnice“ ni nič posebnega. *Dr. E. L.*

hudo kaznoval: Poročil ga je z žensko, ki predstavlja menda slovensko „elito“, in ta ga vara, da je revež vsega usmiljenja vreden. Nazadnje mu še z nekim častnikom uide. Ko je vse tako lepo izpeljal, pa lahko triumfira Kostanjevec, da je tudi slovenska „elita“ že toliko napredovala v nemoralnosti, da se dajo o njej pisati romani po najslabših francoskih vzorcih.

Eden mu še nekoliko greni to veselje: kotanjski kaplan, ki je tudi tako reakcionaren, kakor profesor Traven. Pa s takim kaplanom je Kostanjevec hitro gotov, nekaj zaničljivih potez mu pridene, ga malo karikira kot nezobrazenca, pridene nekaj frivolnih opazk in — igra je dobljena, naturalizem rešen.

Vendar pa ima ta stvar dve strani: Eno vprašanje je to, ali je slovenska „elita“ res splošno moralno tako propala, kakor jo Kostanjevec po vsej sili slika. Reči moramo, da se dobe med njo res pojavi, ki so jako žalostni. Moški svet ne le da ne napreduje, ampak v malomestnih razmerah res nima nobene duševne hrane, razen v gostilni, kjer se kronično zastruplja z alkoholom po telesu in s svojim dnevnikom po razumu. In med ženskami se tudi dobe take Matilde, ki viržinke kade in se iz svojih mož norčujejo.

A drugo vprašanje je, če nima slovenski leposlovec dandanes bolj hvaležnih, lepših in koristnejših snovi, nego je popisovanje malomestnih škandalov in škandalčkov. V življenju „kotanjske elite“ ni nič več narodnega, nego le še par imen. A Kostanjevec se moti, če misli, da ima popisovanje te malenkostne „elite“ pravico do imena „naturalizem“. Tu namreč manjka za naturalizem one snovi, ki jo mora dati narava. Vse govorjenje in obnašanje te „elite“ je pa nenaravno, afektirano, hinavsko, po modi pristriženo.

Kostanjevec nam je v tem zvezku podal še nekaj črtic, katere se pa gibljejo vse v istem ozkem okvirju. Kako je sodni adjunkt Vid Dobrin norel ljubosumnosti, ker mu je davčni praktikant pisal v anonimnem pismu, da mu je žena nezvesta, in nekaj krajših, neizdelanih črtic izpolnjuje to knjižico. Pisatelju ne moremo odrekati spretnega peresa, pač pa mu manjka širjega obzorja, vsled česar se ne more uspešno lotiti večjih problemov.

Dr. E. L.

Sveti Pavel, apostol sveta in učitelj narodov. Njegovo življenje in delovanje opisal ter pridejano okrožnico „Providentissimus Deus“ in apostolsko pismo „Vigilantiae“ o svetem Pismu poslovenil dr. Mihael Napotnik,

knez in škof lavantinski. Tretja popravljena in pomnožena izdaja. V Mariboru, 1904. V lastni založbi. Natisnila tiskarna sv. Cirila. — Presvetli gospod vladika lavantinski je že tretjič izdal to lepo knjigo, ki je pred vsem namenjena duhovnikom. Življenje in delovanje sv. Pavla je popisano v tem delu zgodovinsko natančno po najboljših virih. Citirana literatura pa opozarja čitatelja na marsikatero dobro delo, katero je bolj ali manj v zvezi z opisano stvarino. Od vseh strani osvetljuje g. pisatelj značaj sv. Pavla. Kot apostol, kot pisatelj, kot modrijan, kot svetnik, kot vzor raznim stanovom nam stopa pred oči slavni Taržan. Popisovanje je vzneseno, slog živahen in bodrilen. Dodatek obsega okrožnico in apostolsko pismo, v katerih se natančno določuje katoliški nauk o svetem pismu, ustanavlja svet za uspešno učenje svetega pisma in določajo pravila komisiji za proučevanje svetih knjig. Knjiga je tudi zunanje jako lepo opremljena in okrašena s slikami trajne umetniške vrednosti. Priporočamo jo najtopleje!

D. S.

Vodnik po Gorenjskem. Spisal F. G. Kranj, 1904. Založil, tiskal in izdal Iv. Pr. Lampret. — To je reklamna knjižica, ki naj bi služila tujcem, kateri prihajajo na Gorenjsko. Za kratkim popisom Ljubljane in okolice slede: Kamnik, Škofja Loka, Kranj, Radovljica, Bled in okolica. Popis je seveda le površen in obsega samo nekaj podatkov. Pridejanih je nekaj čednih slik.

T. K.

Dr. K. Štrekelj: Prispevki k poznavanju slovenskih krajevnih imen po nemškem Štajerju I. — Slovensko cesarsko odločilo iz leta 1675. — Oboje ponatisk iz „Časopisa za zgodovino in narodopisje. I. — Nemci se trudijo, da bi zadušili vsak sled nekdanjega slov. gornjega Štajerja; zato slovenska krajevna imena radi oklicujejo za pristno nemška, če ime le količkaj pripušča. Razlaga te vrste imen, kot se jih je lotil gospod pisatelj, terja dvojno: določiti slovensko podstavo, zraven pa še tupatam pobiti dosedanje nemško tolmačenje. Takemu delu more biti kos le mož, ki dobro pozna tudi nemščino, staro in novo. G. dr. Štrekelja pa v tem pri nas nihče ne prekosi. Gospod pisatelj je zasledoval sedanja nemška imena nazaj do prvih sporočenih početkov ter jim določeval slovensko podstavo. Tako je razložil: Admont iz vodomat²; Andritz iz jedrica; Aussee — osoje; Fehring — borovnik; Fernitz — borovnica; Grundelsee — kraglo jezero; Irdning — jedlnik²; Obgrün — Dobrunje. Naj bi nabral gospod pisatelj dolgo abecedo teh imen!